

«ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ... ΣΑΝ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ», ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αντιόπη Φραντζή* νομικός, εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκ/σης, Παντελής Μάναλης εκπαιδευτικός-Υπεύθυνος Π.Ε. Β/θμιας Πειραιά, Σοφία Πλατανιστιώτη βιολόγος, εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκ/σης, Σταμάτης Σκαρμπαδώνης εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκ/σης, Νίκος Στεφανόπουλος εκπαιδευτικός-Υπεύθυνος Π.Ε. Α/θμιας Δ' Αθήνας, Τούλα Τσελεκτσίδου, εκπαιδευτικός- Υπεύθυνη Π.Ε. Δ/σης Β/θμιας Εκ/σης Καβάλας, Αλίκη Βαβούρη, Υπεύθυνη Δικτύων και Προγραμμάτων Π.Ε. ΕΕΠΦ

Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ)
Νίκης 20, Αθήνα 10557, Τηλ. 210-3224-944, fax 210-3225-285, hspn@hol.gr, www.eepf.gr

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: εκπαιδευτικό υλικό

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Τα "Οικολογικά Σχολεία" είναι ένα διεθνές πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ανώτερος στόχος του προγράμματος είναι το αειφόρο σχολείο, στόχος που προφανώς διέρχεται και μέσα από την αναβάθμιση της σχολικής αυλής, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του σχολικού περιβάλλοντος και μπορεί να αποτελέσει έναν λειτουργικό και ελκυστικό χώρο αγωγής, όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν δραστηριότητες και θα έχουν ευκαιρίες και δυνατότητες να εκφράζουν τον εσωτερικό τους κόσμο μέσα από ποικίλα εκπαιδευτικά ερεθίσματα. Στο πλαίσιο του παραπάνω προβληματισμού, αποφασίσαμε την συγγραφή του εκπαιδευτικού υλικού «Στην αυλή των Οικολογικών Σχολείων... σαν στο σπίτι μας», με σκοπό την υποστήριξη προγραμμάτων σχετικών με την σχολική αυλή, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε πρωτοβουλίες διαμόρφωσης του σχολικού περιβάλλοντος και επίλυσης σύγχρονων περιβαλλοντικών ζητημάτων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Τα "Οικολογικά Σχολεία" είναι ένα διεθνές πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών/τριών, αυριανών πολιτών, με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Η καινοτομία του προγράμματος στηρίζεται στη συνεργασία του σχολείου με την τοπική κοινωνία και την ανάπτυξη κοινών δράσεων, ώστε οι στόχοι του σχολείου να εναρμονίζονται με τους στόχους της τοπικής κοινωνίας.

Ανώτερος στόχος του προγράμματος είναι το αειφόρο σχολείο, στόχος που προφανώς διέρχεται και μέσα από την αναβάθμιση της σχολικής αυλής, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του σχολικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, η αναβάθμισή της απαιτεί την συλλογική εμπλοκή της σχολικής κοινότητας, τη συνεργασία με το Δήμο, ενώ συνδυάζει ποικίλα δράσεων για τη βελτίωσή της, με κατεύθυνση την αειφορία (δράσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας και νερού, δράσεις για τη σωστή διαχείριση των απορριμμάτων κ.λπ.).

Στην σύγχρονη πραγματικότητα των ελληνικών πόλεων, που χαρακτηρίζονται από έλλειψη υπαίθριων χώρων και περιορισμό της επαφής των κατοίκων τους, ιδιαίτερα των παιδιών, με το φυσικό περιβάλλον, οι σχολικές αυλές θα μπορούσαν, με την κατάλληλη διαμόρφωσή τους, να παρέχουν ευκαιρίες για την αποκατάσταση της επαφής με το φυσικό περιβάλλον, για επανασύνδεση του σχολείου με τη φύση.

Επομένως, στην προοπτική ενός αειφόρου σχολείου, η σχολική αυλή μπορεί να αποτελέσει έναν λειτουργικό και ελκυστικό χώρο αγωγής, όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν δραστηριότητες και θα έχουν ευκαιρίες και δυνατότητες να εκφράζουν τον εσωτερικό τους κόσμο μέσα από ποικίλα εκπαιδευτικά ερεθίσματα.

Στο πλαίσιο του παραπάνω προβληματισμού, αποφασίσαμε την συγγραφή του εκπαιδευτικού υλικού «Στην αυλή των Οικολογικών Σχολείων... σαν στο σπίτι μας», με σκοπό την υποστήριξη προγραμμάτων σχετικών με την σχολική αυλή, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών σε

πρωτοβουλίες διαμόρφωσης του σχολικού περιβάλλοντος και επίλυσης σύγχρονων περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Θεωρούμε ότι η ενασχόληση των μαθητών /τριών με τη «σχολική αυλή» δίνει μια σπουδαία ευκαιρία να συνειδητοποιήσουν τη προσωπική τους ευθύνη, να αναπτύξουν συνεργατικότητα και κοινωνική ευαισθησία, να παρακινηθούν σε δράσεις και παρεμβάσεις, να «μετρήσουν» αξίες, στάσεις και συμπεριφορές που επικρατούν στο χώρο τους, στην κοινωνία και να αναμετρηθούν με τον εαυτό τους.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού είναι οι μαθητές/τριες να σχεδιάσουν, να αναλάβουν δράσεις και να υλοποιήσουν παρεμβάσεις για να διαμορφώσουν τη σχολική τους αυλή στα πλαίσια της αειφορίας και «κοντά στη φύση» με τρόπο ώστε να είναι ελκυστική, λειτουργική και να αναβαθμίζει εκπαιδευτικά και παιδαγωγικά το χώρο.

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΙ ΣΤΟΧΟΙ:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τις διαφορετικές διαστάσεις (περιβαλλοντική, εκπαιδευτική, παιδαγωγική, πολιτιστική - αισθητική, κοινωνική, οικονομική) του θέματος «σχολική αυλή».
- Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να διαμορφώσουν στάσεις, αξίες και συμπεριφορές με τη καλλιέργεια διαφόρων ικανοτήτων.
- Να αναπτύξουν ικανότητα συνεργασίας και επικοινωνίας μέσω της ομαδικής εργασίας.
- Να αντιληφθούν την ανάγκη συνεργασίας μέσα στη σχολική κοινότητα, με την τοπική αυτοδιοίκηση και γενικότερα με την τοπική κοινωνία.
- Να συνδεθούν συναισθηματικά με τη φύση.
- Να αναλάβουν πρωτοβουλίες δράσεων και παρεμβάσεων για την αναβάθμιση της σχολικής αυλής.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Το εκπαιδευτικό υλικό «Σχολική Αυλή» αποτελείται από δύο τμήματα. Το Α' τμήμα (Εισαγωγικό σημείωμα) απευθύνεται στον εκπαιδευτικό, ενώ το Β' τμήμα (Παιδαγωγικές Δραστηριότητες) απευθύνεται κυρίως σε μαθητές/τριες Ε' και ΣΤ' Δημοτικού και του Γυμνασίου. Οι δραστηριότητες εύκολα προσαρμόζονται είτε «προς τα κάτω» (μαθητές/τριες Α', Β', Γ', και Δ' Δημοτικού) είτε «προς τα πάνω» (μαθητές/τριες Λυκείου).

Το εκπαιδευτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό (Α' τμήμα), χωρίς να έχει πρόθεση να εξαντλήσει επιστημονικά το θέμα, προσπαθεί να αναδείξει το ρόλο της σχολικής αυλής σαν χώρο αγωγής και μάθησης και τη σημασία που έχει μια αυλή με πράσινο, μια «αυλή κοντά στη φύση». Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις αρχές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό της σχολικής αυλής και στη σύνδεση του θέματος με το αναλυτικό πρόγραμμα.

Το εκπαιδευτικό υλικό για το μαθητή (Β' τμήμα) περιλαμβάνει 17 φύλλα δραστηριοτήτων. Σε κάθε φύλλο, στην αρχή, υπάρχει ένα κείμενο, ως αφορμή, για να διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών. Στο εισαγωγικό αυτό κείμενο εμπεριέχονται και οι στόχοι κάθε δραστηριότητας. Στη συνέχεια οι μαθητές αναπτύσσουν δικό τους σχέδιο για την υλοποίησή της. Οι οκτώ πρώτες δραστηριότητες αποτελούν ουσιαστικά μια σειρά από αναγκαία βήματα της έρευνας, ώστε να φθάσουν οι μαθητές στη διατύπωση μιας ολοκληρωμένης πρότασης για την αναβάθμιση της σχολικής αυλής. Οι υπόλοιπες εννέα δραστηριότητες καταλήγουν κυρίως σε συγκεκριμένες δράσεις και παρεμβάσεις με βάση **αειφορικές αρχές** διαχείρισης σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας (π.χ. το μικροκλίμα στη σχολική αυλή), εξοικονόμησης νερού (π.χ. πότισμα, κατασκευή λιμνούλας), ανακύκλωσης (π.χ. παραγωγή compost) κ.λπ.

ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να αξιοποιηθεί το παρόν εκπαιδευτικό υλικό είναι:

Α. Με ένα σχεδιασμένο πρόγραμμα (project), στα πλαίσια του προγράμματος «Οικολογικά Σχολεία».

Β. Με επιλογή μιας μικρής ομάδας δραστηριοτήτων που αφορούν π.χ. το πράσινο και το σχολικό κήπο.

Γ. Σε συνδυασμό με δραστηριότητες από το εκπαιδευτικό υλικό «Οι Πράσινες Γωνιές της γειτονιάς μου», έκδοση της ΕΕΠΦ, αντιμετωπίζοντας τη σχολική αυλή ως μια πράσινη γωνιά.

Δ. Με επιλογή μεμονωμένων δραστηριοτήτων ενταγμένων στα διάφορα μαθήματα, όπως αναλυτικά αναφέρεται στη σύνδεση της σχολικής αυλής με το αναλυτικό πρόγραμμα.

Συνολικά, έγινε προσπάθεια ώστε το εκπαιδευτικό υλικό να είναι ευέλικτο, ώστε ο εκπαιδευτικός να έχει τη δυνατότητα κάθε φορά να επιλέγει ως βάση εκείνες από τις οκτώ πρώτες δραστηριότητες που εκτιμά ότι αναδεικνύουν τις διαστάσεις του θέματος στις συγκεκριμένες συνθήκες και όσες δραστηριότητες - παρεμβάσεις επιλέξουν οι μαθητές/τριες τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά. Επίσης, μαθητές και εκπαιδευτικοί μπορούν να τροποποιούν τις προτεινόμενες δραστηριότητες όπως και να τις εμπλουτίζουν σύμφωνα με την πραγματικότητα και τις ιδιαιτερότητες του σχολικού τους χώρου. Με αυτό τον τρόπο το εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να λειτουργεί ως εργαλείο, που συνεχώς θα εμπλουτίζεται και θα προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες και ανάγκες του προγράμματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

UNESCO (1997). *Εκπαίδευση για ένα Αειφόρο Μέλλον: ένα Διεπιστημονικό Όραμα για Συντονισμένη Δράση*, (το κείμενο παρουσιάστηκε στη Διεθνή Διάσκεψη "Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση των Πολιτών για την Αειφορία" Θεσσαλονίκη 8-12 Δεκεμβρίου 1997.

Γεωργόπουλος, Α. (2002). *Περιβαλλοντική Ηθική*, Αθήνα, Gutenberg.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) και Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών (Α.Π.Σ.) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, (2002), τ. Α', τ. Β', ΥΠΕΠΘ και Π.Ι., Αθήνα.

Κ.Α.Π.Ε. (1996), *Οδηγίες για Θερμική - Οπτική Άνεση και Εξοικονόμηση Ενέργειας σε Δημόσια Σχολεία*, Αθήνα.

Καλαϊτζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ. (1999). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*, Ξάνθη, Σπανίδης.

Οι πράσινες γωνιές της γειτονιάς μου (2002). Εκπαιδευτικό Υλικό, Αθήνα. Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης.

Οικολογικά Σχολεία (2002). Εκπαιδευτικό υλικό για το Διεθνές Πρόγραμμα Π.Ε. "Eco-Schools", Αθήνα, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης.

Οικολογικά σχολεία-Μια πρόταση για αειφόρο σχολείο (2000). Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών - Τμήμα Φυσικής & Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Εκπαιδευτικό Υλικό για την Π.Ε., που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του έργου ΕΠΕΑΕΚ, 1999-2000.

Παπαδημητρίου, Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο*, Αθήνα, Τυπωθήτω-Δάρδανος.

Τρικαλίτη, Α. & Παλαιοπούλου - Σταθοπούλου, Ρ. (1999). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για ΒΙΩΣΙΜΕΣ ΠΟΛΕΙΣ*, Εκπαιδευτικό υλικό, Αθήνα, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Φλογαίτη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις.

Φλογαίτη, Ε. (2006). *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα